

حقوق جزای اختصاصی

جرایم علیه امنیت و آسایش عمومی

دکتر حسن پوربافرانی

عضو هیأت علمی دانشگاه اصفهان

سرشناسه

: پوربافرانی، حسن، ۱۳۴۶ -

عنوان قراردادی

: ایران. قوانین و احکام

عنوان و نام پدیدآور

: حقوق جزای اختصاصی: جرایم علیه امنیت و آسایش عمومی/

مشخصات نشر

مؤلف: حسن پوربافرانی

مشخصات ظاهری

: تهران: جنگل، جاودانه، ۱۳۹۰

شابک

: ۳۰۴ ص.

: ۹۷۸-۹۶۴-۹۸۱-۸۳۸-۲

وضعیت فهرست‌نویسی

: فیبا

یادداشت

: کتابنامه

موضوع

: حقوق جزا - - ایران

موضوع

: جرایم علیه امنیت عمومی - - ایران

موضوع

: قانون کیفری - - ایران

موضوع

: جرم‌شناسی - - ایران

رده‌بندی کنگره

: ۱۳۹۰ ح ۷ پ ۹ / KMH۳۸۰۰

رده‌بندی دیویی

: ۳۴۵/۵۵

شماره کتابشناسی ملی

: ۲۵۰۰۶۳۱

عنوان کتاب: حقوق جزای اختصاصی: جرایم علیه امنیت و آسایش عمومی

مؤلف: دکتر حسن پوربافرانی

ناشر: انتشارات جنگل، جاودانه

ناظر فنی: امین لشکری

نوبت و سال چاپ: اول، ۱۳۹۰

قطع و تیراژ: وزیری، ۱۵۰۰ نسخه

قیمت: ۵۵۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۹۸۱-۸۳۸-۲

email://Info@junglepup.org

تلفن: ۰۲۱-۶۶۴۸۶۱۱۵-۹، ۶۶۴۸۲۸۳۰-۹

http://www.junglepup.org

۰۳۱۱-۳۲۰۵۰۶۷، ۳۲۰۳۸۰۰۰-۹

«حق چاپ برای ناشر محفوظ است»

فهرست مطالب

پیشگفتار

کلیات

۱- مقدمه.....	۳
۱-۱- هدف حقوق جزای اختصاصی.....	۳
۲-۱- درآمدی بر برخی از قواعد تفسیر قوانین کیفری.....	۴
۳-۱- علت نام‌گذاری جرایم علیه «آسایش عمومی».....	۸
۴-۱- جایگاه جرایم سیاسی.....	۹
۲- ویژگی‌های جرایم علیه امنیت و آسایش عمومی.....	۱۰
۱-۲- اعمال اصل صلاحیت واقعی.....	۱۱
۲-۲- مرجع رسیدگی خاص.....	۱۳
۳-۲- واجد حیثیت عمومی بودن.....	۱۴
۴-۲- اعمال معاذیر قانونی.....	۱۴
۵-۲- گرایش به سیستم مجرمیت مستقل از معاونت.....	۱۶
۶-۲- گرایش به جرم‌انگاری جرایم مطلق.....	۱۷
۷-۲- گرایش به جرم‌انگاری مستقل برای اعمال در حد شروع به جرم.....	۱۸
۸-۲- دخالت دادن انگیزه در تحقق جرم.....	۲۰
۳- تعریف جرایم علیه امنیت و آسایش عمومی.....	۲۱
۱-۳- تعریف جرایم علیه امنیت.....	۲۱
۲-۳- انواع جرایم علیه امنیت (خارجی و داخلی).....	۲۱
۳-۳- توضیح و نقد تقسیم‌بندی برخی از کتب حقوقی در خصوص تقسیم جرایم علیه امنیت خارجی به خیانت به کشور و جاسوسی.....	۲۴
الف- توضیح تقسیم‌بندی.....	۲۴
ب- نقد تقسیم‌بندی.....	۲۵
۴-۳- تعریف و انواع جرایم علیه آسایش عمومی.....	۲۷

باب اول: جرایم علیه امنیت داخلی و خارجی کشور

فصل اول: جرایم علیه امنیت داخلی و خارجی مندرج در قانون مجازات اسلامی ۱۳۷۵.....	۳۱
بخش اول: بررسی جرایم.....	۳۱
۱- جرم تشکیل یا اداره دستجات با هدف بر هم زدن امنیت کشور.....	۳۱
۲- جرم عضویت در دستجات مذکور در ماده ۴۹۸.....	۴۱

- ۳- جرم فعالیت تبلیغی علیه نظام..... ۴۳
- تفاوت انتقاد با تبلیغ علیه نظام..... ۴۵
- ۴- «جرم تسلیم نقشه‌ها یا اسرار یا اسناد و تصمیمات راجع به سیاست داخلی یا خارجی کشور به افراد فاقد صلاحیت» یا «مطلع کردن آن‌ها از مفاد آن»..... ۵۰
- ۵- جاسوسی به نفع یک دولت بیگانه و به ضرر دولت بیگانه دیگر..... ۶۱
- ۶- جرم داخل شدن به اماکن سیاسی یا نظامی یا امنیتی..... ۶۸
- ۷- جرم نقشه‌برداری، گرفتن فیلم یا عکس‌برداری از استحکامات نظامی یا اماکن ممنوعه..... ۷۴
- ۸- جرم تحریک مؤثر نیروهای مسلح به نافرمانی..... ۷۷
- ۹- جرم جمع‌آوری اطلاعات طبقه‌بندی شده..... ۸۵
- ۱۰- جرم تخلیه اطلاعاتی..... ۹۰
- ۱۱- جرم همکاری با دول خارجی متخاصم..... ۹۶
- ۱۲- جرم اختفای جاسوسان..... ۱۰۲
- ۱۳- جرم شناسایی و جذب جاسوس..... ۱۰۴
- ۱۴- جرم تهدید به مصداق‌گذاری..... ۱۰۷
- ۱۵- جرم تحریک به جنگ و کشتار..... ۱۱۱
- ۱۶- جرم تبانی علیه امنیت داخلی و خارجی کشور..... ۱۱۶
- ۱۷- تبانی برای ارتکاب سایر جرایم..... ۱۱۹
- بخش دوم: کیفیات مخففه و مشدد..... ۱۲۲
- ۱- کیفیات مخففه..... ۱۲۲
- ۲- کیفیات مشدده (زمان جنگ)..... ۱۲۷
- ۳- توبه..... ۱۳۰

فصل دوم: جرایم علیه امنیت داخلی و خارجی کشور مندرج در قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۷۰..... ۱۳۵

- ۱- جرم محاربه..... ۱۳۵
- ۱-۱- رکن قانونی..... ۱۳۶
- ۲-۱- رکن مادی محاربه..... ۱۴۶
- ۳-۱- رکن روانی محاربه..... ۱۵۱
- ۴-۱- بررسی ماده ۱۸۴ ق.م.ا..... ۱۵۲
- ۲- جرم سرقت مسلحانه و قطع الطريق (راهزنی)..... ۱۵۲
- ۳- جرم قیام مسلحانه..... ۱۵۵
- ۳-۱- رکن قانونی جرم قیام مسلحانه..... ۱۵۵
- الف- تعریف جرم قیام مسلحانه..... ۱۵۵
- ب- مجازات جرم قیام مسلحانه..... ۱۵۶
- ۳-۲- رکن مادی جرم قیام مسلحانه..... ۱۵۸

۱۶۱	۳-۳- رکن روانی جرم قیام مسلحانه
۱۶۲	۴- جرم طرح‌ریزی برای براندازی حکومت اسلامی
۱۶۲	۴-۱- رکن قانونی
۱۶۲	۴-۲- رکن مادی
۱۶۵	۴-۳- رکن روانی
۱۶۵	۵- جرم نامزدی پست حساس حکومت کودتا
۱۶۵	۵-۱- رکن قانونی
۱۶۵	۵-۲- رکن مادی
۱۶۷	۵-۳- رکن روانی

باب دوم: جرایم علیه آسایش عمومی

۱۷۱	فصل اول: قلب سکه و جرایم وابسته به آن
۱۷۱	۱- جرم ساختن سکه قلب
۱۷۱	۱-۱- جرم ساختن مسکوک طلا و نقره
۱۷۷	۱-۲- جرم ساختن مسکوک راجع داخلی و خارجی غیر از طلا و نقره
۱۷۹	۲- جرم تخدیش سکه
۱۷۹	۲-۱- رکن قانونی
۱۸۰	۲-۲- رکن مادی
۱۸۱	۲-۳- رکن روانی جرم
۱۸۲	۳- مورد خرید و فروش قرار دادن سکه قلب
۱۸۳	۳-۱- رکن قانونی
۱۸۴	۳-۲- رکن مادی
۱۸۵	۳-۳- رکن روانی
۱۸۵	۴- ترویج سکه قلب یا مخدوش
۱۸۵	۴-۱- رکن قانونی
۱۸۶	۴-۲- رکن مادی
۱۸۶	۴-۳- رکن روانی
۱۸۷	۵- داخل کردن سکه قلب یا مخدوش به کشور
۱۸۷	۵-۱- رکن قانونی
۱۸۷	۵-۲- رکن مادی
۱۸۸	۵-۳- رکن روانی
۱۸۹	۶- معاذیر قانونی در مورد قلب سکه و جرایم وابسته به آن
۱۹۱	فصل دوم: جرم جعل و تزویر
۱۹۱	بخش اول: ارکان متشکله جرم جعل بطور کلی

۱۹۲	۱- رکن قانونی جرم جعل
۱۹۴	۲- رکن مادی جرم جعل
۱۹۴	۱-۲- عمل مرتکب
۱۹۴	۱-۱-۲- جعل مادی و مصادیق آن
۲۰۴	۲-۱-۲- جعل معنوی یا مفادی و مصادیق آن
۲۰۷	۲-۲- خصوصیت عمل مرتکب
۲۰۹	۳-۲- وسیله جرم
۲۰۹	۴-۲- موضوع جرم
۲۱۵	۵-۲- سمت مرتکب
۲۱۷	۶-۲- نتیجه جرم
۲۱۹	۳- رکن روانی
۲۱۹	۱-۳- سوءنیت عام
۲۱۹	۲-۳- سوءنیت خاص
۲۲۰	بخش دوم: مصادیق خاص جرم جعل در قانون مجازات اسلامی
۲۲۰	۱- جعل احکام یا امضاء یا مقامات عالیه مملکتی به اعتبار مقام آنان
۲۲۰	۱-۱- رکن قانونی
۲۲۰	۲-۱- رکن مادی
۲۲۲	۳-۱- رکن روانی
۲۲۲	۲- جعل احکام یا امضاء یا سایر مقامات مملکتی و کارمندان دولت
۲۲۲	۱-۲- رکن قانونی
۲۲۲	۲-۲- رکن مادی
۲۲۳	۳-۲- رکن روانی
۲۲۳	۳- جعل مهر یا تمبر یا علامت یکی از شرکت‌ها یا مؤسسات یا ادارات دولتی یا نهادهای انقلاب اسلامی
۲۲۳	۱-۳- رکن قانونی
۲۲۳	۲-۳- رکن مادی
۲۲۵	۳-۳- رکن روانی
۲۲۵	۴- جعل احکام دادگاه‌ها یا اسناد یا حواله‌های صادره از خزانه دولتی
۲۲۵	۱-۴- احکام دادگاه‌ها
۲۲۶	۲-۴- اسناد یا حواله‌های صادره از خزانه دولتی
۲۲۷	۵- جعل منگنه یا علامتی که برای تعیین عیار طلا یا نقره بکار می‌رود
۲۲۷	۶- جعل اسکناس رایج داخلی یا خارجی یا اسناد بانکی
۲۳۰	۷- استفاده بدون مجوز از نام و علائم استاندارد ملی یا بین‌المللی
۲۳۱	۸- جعل مدارک تحصیلی

۲۳۲	۹- جعل مهر یا منگنه یا علامت نهادهای عمومی غیر دولتی
۲۳۲	۱۰- جعل مهر یا منگنه یا علامت شرکت‌های غیر دولتی
۲۳۲	۱۱- استفاده غیر مجاز از مهر یا تمبر یا علامت ادارات یا شرکت‌ها
۲۳۴	۱۲- جعل در اسناد و نوشته‌های رسمی
۲۳۴	۱-۱۲- جعل مادی در اسناد و نوشته‌های رسمی
۲۳۷	۲-۱۲- جعل مفادی در اسناد و نوشته‌های رسمی
۲۳۸	۱۳- جعل در اسناد و نوشته‌های غیر رسمی
۲۳۹	۱۴- عکس‌برداری از کارت شناسایی و مدارک دولتی و عمومی
۲۴۱	۱۵- جعل گواهی پزشکی
۲۴۴	۱۶- جرم صدور تصدیق‌نامه برخلاف واقع توسط پزشک
۲۴۷	۱۷- جرم صدور سایر تصدیق‌نامه‌ها
۲۴۹	۱۸- جرم شرکت در آزمون به جای داوطلب
۲۵۱	بخش سوم: شروع به جرم جعل
۲۵۱	۱- رکن قانونی شروع به جرم جعل
۲۵۲	۲- رکن مادی شروع به جرم جعل
۲۵۳	۳- رکن روانی شروع به جرم جعل
۲۵۳	بخش چهارم: معاذیر قانونی در مورد جرم جعل
۲۵۴	بخش پنجم: مصادیق جرم جعل در سایر قوانین
۲۵۴	۱- قانون مجازات جرایم نیروهای مسلح مصوب ۱۳۸۲
۲۵۵	۲- قانون ثبت اسناد و املاک
۲۵۶	۳- قانون کانون کارشناسان رسمی دادگستری مصوب ۱۳۸۱
۲۵۶	۴- قانون تخلفات، جرایم و مجازات‌های مربوط به اسناد سجلی و شناسنامه مصوب ۱۳۷۰/۵/۱۰
۲۵۷	۵- قانون منع خرید و فروش کوبن‌های کالاهای اساسی مصوب ۱۳۶۷
۲۵۸	۶- قانون نحوه مجازات اشخاصی که در امور سمعی و بصری فعالیت‌های غیر مجاز می‌نمایند مصوب ۱۳۸۶/۱۰/۱۹
۲۵۸	۷- قانون راجع به انتقال مال غیر مصوب ۱۳۰۸
۲۵۹	فصل سوم: جرم استفاده از سند مجعول
۲۵۹	۱- رکن قانونی جرم
۲۵۹	۱-۱- تعریف جرم استفاده از سند مجعول
۲۶۰	۲-۱- مجازات جرم استفاده از سند مجعول
۲۶۰	۳-۱- تعدد جرم جعل و استفاده از سند مجعول
۲۶۲	۲- رکن مادی جرم
۲۶۲	۱-۲- عمل مرتکب

۲۶۳	۲-۲- وسیله جرم
۲۶۳	۲-۳- موضوع جرم
۲۶۳	۲-۴- نتیجه
۲۶۴	۳- رکن روانی جرم
۲۶۴	۳-۱- سوءنیت عام
۲۶۴	۳-۲- سوءنیت خاص
۲۶۷	فصل چهارم: جرم اختلاس
۲۶۷	۱- رکن قانونی جرم اختلاس و تمیز آن از عناوین مجرمانه مشابه
۲۶۹	۲- رکن مادی جرم اختلاس
۲۶۹	۲-۱- عمل مرتکب
۲۷۳	۲-۲- موضوع جرم
۲۷۴	۲-۳- تعلق مال به دولت یا نهاد عمومی غیر دولتی
۲۷۴	۲-۴- سپرده شدن مال به کارمند
۲۷۴	۲-۵- سمت مرتکب
۲۷۵	۲-۶- نتیجه جرم
۲۷۶	۳- رکن روانی جرم اختلاس
۲۷۶	۳-۱- سوءنیت عام
۲۷۶	۳-۲- سوءنیت خاص
۲۷۶	۴- کیفیات مشدده در جرم اختلاس
۲۷۷	۵- کیفیات مخفقه و تعلیق اجباری حبس در جرم اختلاس
۲۷۹	فصل پنجم: رشاء و ارتشاء
۲۸۰	بخش اول: رشاء
۲۸۰	۱- رکن قانونی
۲۸۰	۲- رکن مادی
۲۸۲	۳- رکن روانی
۲۸۲	۴- علل موجهه جرم و معاذیر قانونی در جرم رشاء
۲۸۵	بخش دوم: ارتشاء
۲۸۵	۱- رکن قانونی
۲۸۷	۲- رکن مادی
۲۹۰	۳- رکن روانی
۲۹۱	منابع

پیشگفتار

دانشجویان حقوق برای آشنایی با جرایم موجود در نظام حقوقی، دروس حقوق جزای اختصاصی ۱، ۲ و ۳ را مطالعه می‌کنند. در این دروس، دانشجو اولاً با جرایم و مجازات‌های مهمی که در نظام حقوقی کشور است آشنا می‌شود، ثانیاً به صورت قاعده‌مند و نه سلیقه‌ای، نحوه تفسیر قوانین کیفری را می‌آموزد و ثالثاً با نحوه تجزیه و تحلیل جرایم آشنا می‌شود. در این میان هدف دوم، مهم‌تر و ارزشمندتر است. عدم توجه به این هدف، کار تفسیر قانون و انطباق اعمال ارتكابی افراد بر آن را تا حد یک سلیقه و نظر شخصی تنزل داده و خطرات جبران‌ناپذیری را به حقوق و آزادی‌های فردی وارد می‌کند. برعکس، توجه به این هدف از لحاظ آموزشی، دانشجو را درگیر بحث کرده و باعث تقویت ذهن او در تمسک به اصول و قواعد تفسیر قوانین کیفری می‌گردد. از لحاظ ماهیتی هم باعث استحکام نظرات شده و راه را بر ورود نظریات بی‌مبنا و سلیقه‌ای به نظام حقوقی کشور می‌بندد. مضافاً که در نهایت به یکسانی نظرات ارائه شده توسط حقوقدانان هم کمک شایان توجهی می‌کند.

درست است که در عالم حقوق، قواعدی دقیق بسان قواعد ریاضی وجود ندارد، اما چنین هم نیست که هیچ نظم منطقی حاکم بر قواعد حقوقی نباشد. در صورت صریح و شفاف بودن حکم قانون و مصادیق آن، مشکلی پیش نمی‌آید ولی برای تفسیر قوانین ناقص، مبهم و غیر شفاف هم اصول و قواعد تفسیر قوانین کیفری، حکم همان قواعد ریاضی را دارد که حقوقدان را در ارائه نظری مستدل و مستحکم راهنمایی و هدایت می‌کند.

عدم توجه یکسان و شایسته به هر سه هدف فوق، بخصوص عدم برجستگی هدف دوم در منابع درسی موجود برای حقوق جزای اختصاصی (۳)، اینجانب را بر آن داشت تا به تدوین یادداشت‌های خود در این خصوص بپردازم؛ یادداشت‌هایی که از نیمسال دوم سال تحصیلی ۱۳۷۳-۷۴ یعنی اولین باری که به تدریس این درس پرداختم، جمع‌آوری شده است. اذعان دارم که قلم زدن در وادی جرایم علیه امنیت و آسایش عمومی برای حقوقدان کیفری که بایستی در تفاسیر خود هم به نظم عمومی به عنوان یکی از اهداف قدیمی حقوق جزا بیندیشد و هم پاسدار حقوق و آزادی‌های فردی به عنوان یکی از اهداف مدرن و متعالی حقوق جزا باشد، کاری سخت و دشوار است. عمده‌ترین موارد عدول از اصول حقوق کیفری در این حوزه است؛ جایگاه جرایم سیاسی در این حوزه است؛ مفاهیم مبهم همچون

امنیت ملی، صدمه به امنیت و افساد فی الارض در این حوزه است؛ خلط مباحثی همچون محاربه و بغی مربوط به این حوزه است و غیره. در عین حال آنچه طی این مسیر را هموار و البته شیرین می‌کند، وجود اصول و قواعد تفسیر قوانین کیفری است که چون چراغی فروزان، فراروی سالکان این طریق قرار دارد و خطای اندیشه را به حداقل ممکن می‌رساند. به هر حال کتاب حاضر با توجه همزمان به سه هدف مورد اشاره، تلاش کرده است تا آنچه را به صورت خالص جرایم علیه امنیت و آسایش عمومی در حقوق کیفری ایران نام دارد، به نحوی ساده و روشمند تجزیه و تحلیل نماید تا دانشجوی حقوق کاملاً با جرم مورد مطالعه آشنا شود؛ ضمن آنکه اگر خواست زمانی به تجزیه و تحلیل جرمی بپردازد و مثلاً مقاله‌ای بنویسد، روش آن را یاد بگیرد. همچنین در استدلال‌های مطرح شده، چارچوب‌ها و اصول را به صورت قاعده‌مند بیاموزد تا بتواند برای هر جرم دیگری هم که آن را در کلاس درس مطالعه نکرده است، به کار گیرد.